

ATATÜRK VE TÜRK DİLİ*

Yrd. Doç. Dr. Semra ALYILMAZ

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü

Türk tarihinin sayfalarına göz atıldığında Türk Milleti'nin en zor anlarda bile başsız ve devletsiz kalmadığı, kendi kendini idare etme gücüne ve yeteneğine sahip olduğu görülür. Nitekim Türk Milleti, en zor dönemlerinden birini yaşarken, Büyük Önder Mustafa Kemal, tarih sahnesine çıkar ve Türk Milleti'nin çaresizliğine ve tükenmişliğine son verir. ATATÜRK, bu durumu çeşitli vesilelerle yapmış olduğu konuşmalarında şöyle dile getirir:

"...Ne vakit başladığı bilinmeyen zamanlardan beri bağımsızlığın şerefi ile yaşayan milletimiz, en feci bir çökmeyle nihayet buluyor gibi görünmüşken, esaret kaydına karşı evladını ayaklanmaya davet eden ecdat sesi, kalplerimiz içinde yükseldi ve bizi son kurtuluş mücadelesine davet etti".

"... Ben, 1919 Mayıs'ında Samsun'a çıktığım gün, elimde hiç bir kuvvet yoktu. Yalnız Büyük Türk Milleti'nin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevî bir kuvvet vardı. İşte ben bu ulusal kuvvete, bu Türk Milleti'ne güvenerek işe başladım. Ben, Türk ufuklarından bir gün mutlaka bir güneş doğacağına, bunun hararet ve kuvvetinin bizi ısıtacağına, bundan bize bir güç çıkacağına o kadar emindim ki, bunu adeta gözlerimle görüyordum".

"... Tarih-i cihanda bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman devleti tesis eden ve bunların hepsini hâdisat ile tecrübe eyleyen Türk Milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek bütün felaketlerin karşısında meftur olduğu kabiliyet ve kudretle ahz-i mevki etti".

Atalarının tarihte yaptıklarından ve Türk Milleti'nin kahramanca mücadelesinden güç alıp Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Atatürk, daha sonra, temeli Türk yaşayış ve inancına, Türk kültür ve medeniyetine, Türk tarihine dayanan devrimlere birer birer imza atar ve onları uygulamaya koyar. Yaşananları, çekilen sıkıntıları, emperyalizme karşı verilen mücadeleleri unutturmamak için de bunları belgelendirir ve **Nutuk** adlı ölümsüz eserini vücuda getirir.

Belgeleriyle birlikte Nutuk, bu anlamda yakın dönemin en ciddi tarihî kaynağıdır. Ancak bunun yanısıra eser, dili ve üslûbu bakımından da son derece ilgi çekici özelliklere sahiptir.

Nutuk'un dil ve üslup özelliklerini bir hususa dikkat çekerek belirtmek faydalı olacaktır: Atatürk, Nutuk'u yazmadan önce Orhun yazıtlarının Necip Asım YAZIKSIZ tarafından yayımlanan metnini en ince ayrıntısına kadar okuyup inceler. Sonra Nutuk'u Orhun yazıtlarının plânı üzerine inşa eder. Bu sebeple Orhun yazıtlarının üslûbuyla Nutuk'un üslûbu arasında büyük benzerlikler ve paralellikler vardır. Bu durum, Büyük Dâhî'nin hem köklerine ne kadar bağlı olduğunu, hem de ondaki dil ve tarih şuurunun ana kaynağını göstermesi bakımından son derece önemlidir. Nutuk'un sonuç bölümünü oluşturan "Gençliğe Hitabe" ise, başlı başına Türk dilinin, Türk hitabet sanatının eşsiz eserlerinden biri olma özelliğine sahiptir.

* Bu yazı 10 Kasım 2004 tarihinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi tarafından düzenlenen Atatürk'ü Anma Günü konulu panelde sunulan bildiri olarak sunulmuştur.

ATATÜRK, çeşitli vesilelerle söylemiş olduğu "... Benim yaradılışında fevkalâde bir şey varsa, Türk olarak dünyaya gelmemdir...", "... Benim hayatta yegâne fahrim, servetim, Türklük'ten başka bir şey değildir." gibi vecizelerle Türklük gurur ve şuuruna bağlılığını ifade eder.

Türklük gurur ve şuurundan gücünü alan ATATÜRK, Türk Milleti'nin geçmişte olduğu gibi gelecekte de en vaz geçilmez değerlerinden birinin bütün lehçe ve şiveleriyle birlikte Türk dili olduğunu kaydeder. Onun şu sözleri bu bağlamda son derece kıymetlidir:

"Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesinde, Yakut Türkleri'nin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz".

Yine onun:

"Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir. Yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlîni korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."

ATATÜRK, 28 Ağustos 1928'de çağdaş dünyaya uyum sağlamak amacıyla harf devrimini gerçekleştirir. Bunu, Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yerinin belirlenmesi, köklerinin araştırılması, Türk lehçe, şive ve ağızlarının bilimsel yöntemlerle incelenmesi ile ilgili çalışmalar takip eder. ATATÜRK, bu amaçlarla 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ni (bugünkü adıyla Türk Dil Kurumu'nu) kurdurur. Sonradan mirasının bir bölümünü başlattığı bu kurumun tüzüğü'nün taslağı da bizzat ATATÜRK'ün kendisi tarafından hazırlanır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti, 26 Eylül 1932 tarihinde, İstanbul'da, Dolmabahçe Sarayı'nda, ATATÜRK'ün huzurunda Birinci Türk Dili Kurultayı'nı toplar ve Türk diliyle ilgili ciddi kararlar alır.

Güneş-Dil Teorisi, Türk dilinin eskiliğinin, köklülüğünün ve zenginliğinin kanıtlanmasına yönelik bir faaliyetin ürünü olarak o yıllarda ortaya atılır. Yurt içinde ve yurt dışında büyük yankı uyandıran teori, hem Türkçe konuşma yazma bilincinin gelişmesine katkı sağlar; hem de Türkçe'nin tarihi ve etimolojisi (kökenbilimi) ile ilgili birçok eserin hazırlanmasına vesile olur.

ATATÜRK, Türk diliyle ilgili çalışmaların akademik seviyede yapılabilmesi ve bilim adamlarının yetişmesi için de 1936 yılında Dil ve Tarih-Coğrafa Fakültesi'ni açtırır.

Onun Türk diliyle ilgili toplantılara başkanlık etmesi, yazmış olduğu eserlerde, Türkçe kelimelere ve terimlere yer vermesi, bazı terimleri bizzat kendisinin türetmesi önemlidir. Nitekim ATATÜRK'ün Geometri kitabında geçen ve bizzat ATATÜRK tarafından türetilen **üçgen, dörtgen, aç** ... gibi terimler bugün hâlâ kullanılmaktadır.

Büyük devlet adamı ve büyük komutan olduğu kadar güçlü bir hatip ve edip de olan ATATÜRK'ün ana sütü gibi saf, ana sütü gibi temiz Türkçemizle yazmış olduğu **Hakikat Nerede** adlı şiiriyle cümlelerimi tamamlamak istiyorum:

Hakikat Nerede?

Gafil, hangi üç asır, hangi on asır
Tuna ezelden Türk diyarıdır.
Bilinen tarihler söylememiş bunu
Kalkıyor örtüler, örtülen doğacak.
Dinleyin sesini doğan tarihin,
Aydınlıkta karartı, karartıda şafak.

Yalan tarihi gömüp, doğru tarihe gidin.
Asya'nın ortasında Oğuz oğulları,
Avrupa'nın Alplerinde Oğuz torunları
Doğudan çıkan biz
Nerde olsa, ne olsa kendimizi biliriz.

Türk sadece bir milletin adı değil,
Türk bütün adamların birliğidir.
Ey birbirine diş bileyen yığınlar,
Ey yığın yığın insan gafletleri
Yırtılsın gözlerdeki gafletten perde,
Hakikat nerede?

BİBLİYOGRAFYA

- AKSAN, Akil, **Atatürk Der ki**, Ankara, 1981.
- ALYILMAZ, Cengiz, **Atatürk, Milliyetçilik ve Türk Dünyası**, Türk Yurdu, c. 20, sayı: 152, Ankara, Nisan 2000, s. 12-16
- ATATÜRK, Mustafa Kemal, **Nutuk 1919-1927**, (Yay. Haz. Zeynep KORKMAZ), Ankara, 1991.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-II**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 1989.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, **Atatürk ve Dil**, Türk Kültürü, Sayı: 223-224, Ankara, 1981, s. 1-22.
- FEYZİOĞLU, Turan, **Atatürk ve Milliyetçilik**, Ankara, 1987.
- İNAN, Abdülkadir, **Atatürk ve Dış Türkler**, Türk Kültürü, c. II, Sayı: 13, Ankara, 1963, s. 114-115.
- İNAN, Afet, **Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları**, Ankara, 1998.
- , **M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım**, İstanbul, 1999.
- KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara, 1984.
- KORKMAZ, Zeynep, **Türk Devlet Kurucuları Olarak Bilge Kağan'dan Atatürk'e**, TDAY Belleten, Ankara, 1987, s. 243-256.
- ÖNDER, Mehmet, **Atatürk'ün Yurt Gezileri**, Ankara, 1975.
- SARAY, Mehmet, **Atatürk ve Türk Dünyası**, Ankara, 1995.
- , **Gaspıralı İsmail Bey'den Atatürk'e Türk Dünyasında Dil ve Kültür Birliği**, İstanbul, 1993.
- SARINAY, Yusuf, **Atatürk Döneminde Milliyetçilik Anlayışı ve Uygulamaları**, Türk Yurdu, c.19, Sayı: 139-141, Ankara, 1999, s. 431-436.
- SERTKAYA, Osman F., **Atatürk'ün Dil Politikası**, Türk Kültürü, Sayı: 49, Ankara, 1966, s. 41-49.
- SÜSLÜ, Azmi, **Türk Tarihçiliği ve Atatürk**, Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu, 3-6 Ekim 1995, Gazi Mağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Ankara, 1998, s. 323-348.